

Olvasóinkhoz!

Püspöki titkári állásomból kifolyó más irányu újabb lekötöttségem miatt lapunk felelős szerkesztői tisztét nem tudom ellátni azzal a megkívánható gondossággal, amire eddig gyenge erőmtől telhetőleg törekedtem. Ezért is lapunk felelős szerkesztői tisztétől vissza kell lépnem. De nem bucsuzom végleg kedves Olvasóinktól, mert amint lekötöttségem alól felszabadulok, ismét kész leszek ez irányban is szolgálni egyházunkat.

Lapunknál a kezdet nehézségein már túl vagyunk és biztató jeleit látjuk annak, hogy mindinkább közelebb juthat majd ahhoz a célhoz, amit maga elé tűzött. Biztosítka lesz ennek az új felelős szerkesztő személye is, akit munkatársaink szíves támogatásába, olvasóink meleg szeretetébe ajánlok!

Budapest, 1922 január hó végén.

Kirchner Rezső

püspöki titkár.

Kirchner Rezsőnek a szerkesztőségtől történt visszalépését őszinte sajnálattal vesszük tudomásul. Amíg elfoglaltsága megengedte azt, hogy a lappal behatóbban foglalkozzék, teendőit nagy körültekintéssel, páratlan lelkiismeretességgel és forró egyházszeretettel látta el. Nagy érdeme van abban, hogy az egyházi lapok olvasásától megszokott híveink közönye lassankint megtörött s hogy lapunkat ma már olyan evangélikusok is járatták és pártolják, kik ezelőtt a lapunkban szönyegre került kérdések iránt egyáltalán nem érdeklődtek. Kivált a dunáninneni egyházkerület lelkészei, felügyelői stb. körében szerzett a lapnak sok pártfogót, kik a püspöki titkár iránt érzett őszinte nagyra-

becsülésükből kifolyólag lapunkat leghamarabb felkarolták. A távozó szerkesztő különös gonddal karolta fel az egyházi tisztviselők ügyes-bajos dolgait s e részbeni fáradozásával sokakat mély hálára kötelezett.

Midőn — távozó szerkesztőnk irányában — az Országos Evang. Szövetség választmányának hálás köszönetét ez utón is tolmácsoljuk, egyben kifejezzük abbéli reményünket, hogy Kirchner Rezső az egyházi közigazgatás minden ágazatában kivált eddigi gazdag tudását jövőben a dunáninneni kerületi szövetségnél betöltött titkári tisztségéből kifolyólag egyháztársadalmi tájékozottsággal is növelni — és mint munkatársunk, lapunkat kitünő tollával továbbra is támogatni fogja.

A magasabb szellemi sík.

Szemelvény Hackenberger László „Az újvilág erkölcsi része” című munkájából.

Az ezen munkában említett magasabb szellemi sík papi síknak is nevezhető, mert a papi kötelesség nem lehet más, mint: bizonyos mértékben eltávolodni a földiektől s bekapcsolódni a mindenség örökkévalóságába, hogy ott tájékozódva meggyőződéssel hirdethessék a híveknek az Atyával való együttműködés szükségét és lehetőségét és ily módon emelhessek a híveket a magasabb hitélet felé. Az ebben való erős hitük bebizonyításaként pedig a Krisztusi szent életet kell példaként gyakorolniok. A mai lelkészkedés ugyanis semmi ahhoz képest, amilyennek kellene lennie, hogy a ker. hitélet új lendületet kaphasson, hogy a társadalom előrehaladott disszociója megállítható legyen, amiért végül a ker. egyházak felelősek.

Könnyű meglátni, hogy mi szegi szárnyát a mai hitéletnek a ker. egyházak részéről. Ugyanis: Krisztus-pappá

Wallaszky Márton levele a pesti egyház alapításáról.

Irta: Payr Sándor.

Horváth Miklós győri levéltáros ur szíveségéből egy igen érdekes levél került kezembe, mely a pesti egyház történetéhez s ezzel kapcsolatban Ráth Mátyásnak, az irodalomtörténetből is jól ismert győri lelkésznek jelleméhez szolgáltat értékes adatokat. Doleschall kitünő monográfiája még nem ismerte ezt a forrást.

A levelet Wallaszky Márton győrmegyei táblabíró írta 1787 márc. 25. Pongrácz Boldizsárnak, a pesti egyházalapítás első kezdeményezőjének és igazi vezérének. Pongrácz érdemeit kellőleg méltányolja Doleschall Ede a pesti egyház remekül megírt történetében. Nemcsak kiváló jogtudós és vagyonos földbirtokos volt a közeli Péteriben, hanem buzgó vallásos lélek is, aki Kreuzberg postilláit 1783. től nyelve fordította s templomi imádságot is írt a péteri hívek számára. Nagy műveltségű férfiú széleskörű ismeretességgel, mely Kaunitz, Laudon s más osztrák előkelőségekig is kiterjedt. Mint ügyvéd sokszor járt Pestre s az

itteni elhagyatott evang. híveket látva, vállalkozott Nehemiás szerepére. Mint a pest-békési esperesség felügyelője, ő elnökölt azokon a tanácskozásokon, melyeket a pesti egyház ügyében Belezny Miklós tábornok özvegyének, b. Podmaniczky Anna Máriának palotájában a Ferenciek-terén tartottak. Pongrácz 1787 febr. 19. felhívást intézett az előkelő hitrokonokhoz s elsősorban a Pestre gyakran járó jogász barátaihoz.

Ezek közé tartozott Wallaszky Márton győri táblabíró is, ki a jótékonyágáról és bőkezű alapítványairól ismeretes matrónának, Lehner Zsuzsánnának volt a második férje. (Első férje Attin György, a harmadik Müller Eberhard.) Wallaszkyról bővebb adataink nincsenek. Pongrácznak ifjúkori barátja. A jogi pályán Pesten mint kollégák ismerkedtek meg. Valószínűleg rokona volt Wallaszky Pálnak, az irodalomtörténetből ismeretes tótkomlói, cinkotai s végül jolsvai lelkésznek. A győri gyülekezet őt is jóltevői közé számítja. S alábbi levele szerint evang. egyházunknak erőshitű, áldozatkész tagja volt.

Pongrácz Wallaszkyhoz már előzőleg két levelet is írt. Nem csak anyagi segílyt kért tőle, hanem véleményét is az első pesti papnak kandi-

lehetne minden becsületes szerzetes, ha a kath. egyházban meg volna engedve a szabadkutatás. Ezzel pedig ki van mondva az is, hogy a protestáns egyházaknak a szabadkutatás elve mellett számolniuk kellene a szerzetesi léttel, annyival is inkább, mert evangélikusoknak tartják magukat, az evangéliumban pedig határozott utasítás van a mindennek elhagyására Krisztusért. Ma már az észszerűség határozottan követeli, hogy egy kat. egyház, valamint a protestáns egyházak ily értelemben reformálódjanak.

A szerzetesi élet tekintetében rekordot jelentene a szerzetesi erkölcsök gyakorlása zárdafalak és barátságok nélkül. A protestánság tehát, ha tökéletesebb akar lenni a katolikuságnál, akkor neki ezen rekordra kellene törekednie. Kérdés, bir-e? Ha nem bir, akkor nincs tovább külön hivatása s bátran visszatérhet a katolicizmusba s próbálkozzék ott az evangélikus szellemet fejleszteni, amelynek Jézus a központja és nem Mária. Ha pedig a prot. egyház képes újból reformálódni, akkor meg kell szerveződnie egyháziilag szigorúan az evangélium rendeleteinek értelmében, de a világcél előmozdítása miatt állandóan egy szellemben kell működni a katolikusággal. Az ily nagy célból tudatosan kitervezett szervezkedés már a ker. vallás cselekvőréshéhez tartozik és a földön a tudatos világvezetés kezdetét jelentené. Ennek főkélléke: próféta módszerrel való kíséjtése a ma még ismeretlen reál-ideális célnak, mert ilyen az emberiség célja. Mindezeket pedig már most kellene tervezgetni egy erre alkalmas személyekből alakuló szerzetes-rendben, amelyben már a föld személyes öntudata nevében gondolkoznának és cselekednének, ahol megújodnék a mai elroncsolt közszellem atmoszférája. Egy Krisztus-Társaság megalakítása a prot. egyházakban ma a legégetőbb szükség enyhítésére szolgálna, mert ott a protestáns misztika csodákat létesítene.

Sokan hiszik, hogy a halál után egy magasabb szellemi individuális élet következik. Ez tapasztalati formában is valóság, ha a halál alatt a testiség fokozatos elhalását értjük. Mindenki megbizonyosodhat afelől, hogy a testiség leküzdésére törekedve, minden magasabb fok elérése után egy magasabb szellemi életbe lép. E tekintetben a ker. katekizmus a szellemi fejlődés módját így tárgyalja: „Az, hogy az ó Ádám mibennünk naponkénti bűnbánás és töredelmesség által elfojtassék; meghaljon minden vétkekkel és gonoszságokkal együtt s viszont, új ember jöjjön elő,

akj igazságban és tisztaságban éljen Isten előtt ideig és örökké”. Ez az életre vonatkozó ker. valóság, amelyet megdönteni nem lehet: szükséges azonban ezen igazságnak konkrét ismertetése, ha azt akarjuk, hogy a ker. hitelet intenzitása növekedjék.

Szükséges prot. részről a szerzetesi kontemplatív élet, hogy olyan papok nevelődjenek, akik már tudnak a mindenség céljáért élni s ennek fokozatos megértésére törekedni. Az ilyen pap azokat a földi célokat, amelyekért az emberek óriási többsége tülekedik, valóban csekélyeknek tekinti; anyagiakban nem kíván magának többet, mint amennyi az ő létfenntartásához és lelkifejlődéséhez szükséges. Annál jobban fogja azonban szeretni és imádni az istenséget; még pedig mindig jobban, aszerint, amint azt intuitive fölfogni és megérteni képes. Nem egyéb ez, mint a protestáns misztika szükségességének hangoztatása, aminek kultiválására a prot. egyházaknak szervezkedniök kellene.

Legfontosabb a ker. vallásos népnevelés, hogy ez ellensúlyozni bírassa az erkölcstelenség felé rohanó életet. Meggyőzően kell tanítani, hogy egy bizonyos életkorig mindenki erejéhez képest iparkodjék a testiség hatalma alól megszabadulni, még pedig úgy, hogy megtakarítson az életeréből az öreg korra is; arra az időre, amikor már a lelkivilágosság mindent pótol és boldogít. A testi örömmök és a sir között legyen az ember számára egy világ, amelyben már az örök világosság fényét élvezhesse az, aki erre méltóvá tette magát. Azért egyelőre ne keressünk semmit a sir után, hanem a testiség hatalma alul fölszabadulva, keressük a mennyországot itt a földön.

Az ilyen mennyországkeresés ugyan nem áll másból, mint a lelki erőnek szüntelen fokozásából a lelkesedés által. Tudni kell azonban, hogy a mennyi boldogság sem áll pihenésből és a javakban való dúsulástól, hanem: a megismerésből eredő átszellemülésből, ami fokozódhat idővel egészen az isteni megismerés fokozatáig. Az így szerzett boldogság azonban megfelelő nagy szenvedéssel váltakozik a megismerőnek életében.

A lelki kincsek szerzésére ily módon nevelt keresztényiségnél valóban megszűnnék az anyagiak utáni mai hajszra, mert bebizonyulna Jézus ezen mondásának igazsága: „Könnyebb a tevének átmenni a tű fokán, mint a gazdagnak a mennyországba jutni”.

dált Ráth Mátyásról. Wallaszky jó latinsággal fogalmazott levélben válaszolt Pongrácznak. Melegen gratulál mindazoknak, akik Pesten az evang. vallásgyakorlat érdekében fáradoznak. Ő maga is Pestre készül és házat szándékozik ott vásárolni. Pongrácz, ugylátszik, erre is buzdította a vagyonos evangélikusokat. Ismernünk kell ugyanis a Türelmi Rendelet előtti állapotokat. I. Lipót 1703. évi diplomája értelmében a protestánsok Pesten polgárjogot nem nyerhettek, házat még Mária Terézia korában sem vásárolhattak. Beleznay tábornok sem vehette birtokába az anyjától örökölt házat, hanem kénytelen volt azt katolikus rokonainak átengedni. Teleki Roth Johanna édesanyja Wattay Borbála volt az első evangélikus, ki 1782-ban a mai Teleki-palotát a Szerviták-terén megvásárolta. Az ő példáját követték azután Glosius Sámuel orvos és Ambrozay Sámuel kir. tanácsos.

Ilyen szándéka volt, már csak az evang. egyházközség erősítése céljából is, Wallaszkynek is, ki fiatal korában maga is Pesten lakott s ott vagyont is szerzett. De a pesti egyház segélyezésére vonatkozólag megírja Pongrácznak, hogy ő a vagyont újabban már nem gyarapíthatja, a régi vagyonából pedig 50.000 forint alapítványt

tett az Akadémia javára (Besseney és Révay már akkor terveztek ilyent) és 12.000 forintot munkaképtelen lelkészek és tanítók segélyezésére. Ezenkívül, ugymond, napról-napra folyamodnak hozzá az ujonnan alakuló gyülekezetek és külföldre menő tanulóknak is évi stipendiumokat osztogat. Így törekszik ama javakat, melyeket Isten gondviseléséből élvezett s amelyeknek ő nem ura, hanem csak kezelője, Istennek visszaadni. Bár követnék az ő példáját többen is azok közül, akik vagyonukat pesti ügyészkedésükkel halmozták fel.

„Én már ezelőtt, ugymond, Adonyi urat Pozsonyban és másutt ismételtén, sőt levélben is, a múlt évben pedig, Beniczky Sámuel udvari tanácsost Budán alapítóleveleimnek felolvasásával hasonló cselekedetekre felhívtam, különösen pedig azt ajánlottam, hogy a vallásgyakorlat céljából Pesten tegyenek alapítványt, ahol vagyonukat szerzették; de amint hallom, eddig még egyiket sem indította meg a példám, jóllehet gazdagok és nincsenek örököseik, és Adonyi ur, amint veszem észre, az istentisztelet előmozdítására a másébol és nem a magáébol akar adakozni.

Méltóztassék, Tekintetes Uram, ő uraságait felserkenteni, hogy buzgóságukat és hálájukat

A mai társadalom tényleg a mai laza hitnek megfelelően néz ki. A sironi élet van szépnek lefestve és a reinkarnáció tana azt magyarázza, hogy végül mindenki Istenhez fog jutni; a jók azonban kevesebbszer reinkarnálnak mint a gonoszok. Ez egy olyan tan, amely nem moralizál, emellett bárki könnyen megalkuszik lelkiismeretével, hogy egy-két reinkarnáció árán enged a testi kísértéseknek a földi életben.

Hogy és miként van a sironi tul: azt nem tudjuk s azért az embernek míg él, a magasabb szellemi sík felé kell törekednie, mert az meg bizonyos, hogy az Ur országának és igazságának keresése mindeneket megad nekünk.

A ker. hit és vallásos felfogás revíziójának nem szabad már soká késni!

Tanügy.

Az evangélikus tanárok és tanítók országos egyesületének évkönyve az 1917/18., 1918/19., 1919/20., 1920/21. évekről Dr. Szelényi Ödön titkár szerkesztésében mostanában jelent meg. A lefolyt négy esztendő — bár tanerőinknek ez alatt gyötrő izgalmakban és megpróbáltatásokban volt részük — még sem volt meddő. Az egyesület működése ugyan két éven át (1918—1920.) csaknem teljesen szünetelt; de ezt megelőzőleg az egyesület az egyetemes tanügyi előadói állás megszervezését célzó s az egyetemes bizottság által elvileg el is fogadott javaslatával bizonyosságát adta annak, hogy az evangélikus tanügy komoly és egyházunkat szerető férfiak kezébe van letéve. Sajnos, e fontos tisztség még ma is betöltetlen, bár az egyesület az állás megszervezését most is napirenden tartja. Fontos lépése volt az 1918. évi közgyűlésnek egy *vallásoktatási szakosztály* megalakítása, melynek elnökévé *Hetvényi Lajos* soproni

tanár, a Luther Naptár jeles szerkesztője lett megválasztva. Az egyesület elnöke 1918 őszén még hosszabb felterjesztést intézett az egyetemes felügyelőhöz a magyar felvidék veszélyeztetett evang. iskolái érdekében, de azok sorsán segíteni már nem lehetett. Az 1920. év decemberében ismét porondra léphetett az egyesület és *Szigethy Lajos* elnöklete alatt felhívta a tantestületeket, hogy a következő kérdésekkel foglalkozzanak. 1. A tanítóknak az egyházi életben való közreműködése. 2. A tanítók érdekeinek az egyházi életben való felkarolása. 3. Egyházi iskoláinknak szakemberek által gyakorlandó felügyelete. 4. Az egyházi szellem ébrentartása iskoláinkban.

Az 1918—20. évi jelentés leverő adatai szerint:

1918-ban volt Magyarországon (az erdélyi szászok levonásával) 1.116,616 ág. h. ev.; megmaradt 588,758. A tanerők száma volt 1951, ma 799-re szállott le a számuk. A tanulók száma volt 166,406, jelenleg pedig 71.837. Elemi népiskolánk volt 1254, megmaradt 556. Polgári fiu- és leányiskolánk volt 9, megmaradt 2. Tanítóképzőnk volt 5, megmaradt 2. Fiugimnázium 16, megmaradt 6. Teol. akadémia volt 3, maradt 2. Egyetlen jogakadémiánk áthelyezéssel menekült meg. Csak leánygimnáziumaink (Köszeg és Nyiregyháza) száma nem fogyott, melléjük pedig mint új alkotás, a budapesti ev. egyház leánynevelő intézete (liceum) lépett.

A proletárdiktatura alatt iskoláink a nemzeti és vallásos alapot általában véve dicséretesen megőrizték. Súlyos megpróbáltatás érte felvidéki iskoláinkat. A cseh kormány egyes iskolákat egészen megszüntetett vagy eltöbbszörít, másokban pl. a Szepesiekben a magyar tanítási nyelvet a némettel cserélte fel; magyar intézeteknek csak a rimaszombati és pozsonyi iskolák hagytak meg — de csak egyelőre. *Stefanek* a cseh-szlovák „államnyelv” tanítását összes iskoláinkra rákényszerítette.

Az 1920/21. évi titkári jelentés elismerőleg szól tanáraink irodalmi munkásságáról s a tanügyi kormány rendeleteinek egyöntetű végrehajtása érdekében az egye-

menyei Jóltevőjük iránt, akitől van mindenünk és akié minden, ami csak van nekik, tettekkel bizonyítsák be; hogy a fősvénység és Isten iránt való hálátlanság álmából virradjanak fel s tegyék nyilvánvalóvá minél előbb, hogy nem névleges, hanem valóságos és buzgó evangélikusok.

Igy a többieket is, akik Pesten a kir. Kuriánál szerezték meg vagyonuknak alapját és gyarapodását, Tekintetes Uram, felügyelői tisztségénél fogva, méltóztassék felhívni. Ugymint a Prónay, Podmaniczky, Jeszenák báró urakat, a sziráki Roth-Teleki urnőt, akinek Pestmegyében sok nagybirtoka van, Beleznaýné és Bujanovszky tábornoknékat és magát Bujanovszky tábornok urat, Balogh Péter és Tihanyi Tamás táblai bírákat, szintügy utódaikat, a Zsitkovszkiakat, Bohus Sámuel és Jánost, a Gotseczieket, Lehoczky Dánielt, Vörös Bálintot, a Mazsáriakat, Berhelyieket, akiknek szülei vagy elődei pesti ügyészkedéssel emelkedtek fel; az Ambrozy, Parniczky, Matkovics, Lehoczky András és György, Keller, Káldy, Glosius urakat és saját kebelében Pongrácz Boldizsár urat is, akik vagyonuk megalapítását és gyarapodását Pestnek köszönhetik s ezért Isten dicsőségének ottan való előmozdításában és az Ágostai Hitvallás

szerint való vallásgyakorlatnak megszerzésében részt venni a nekik jutott áldások mértéke szerint, lelkiismeretbeli kötelességük. És pedig nem úgy, amint hallottam, holmi csekély évi járulékokkal, melyek halál vagy Budáról való elköltözés esetén megszűnnek, hanem nagyobb és állandó alapítványokkal. Másként a dolog megvalósítására, azt hiszem, gondolni sem lehet.

Ha pedig ily módon a felsorolt urak és urnők példájukkal előljárnak, bár vagyonom igen kevés részét köszönhetem Pestnek, én sem fogom magamat kivonni, aki Istennek tiszteletében az Ágostai Hitvallás és az ev. egyház többi szimbolikus könyvei szerint élek és fogok meghalni.“

(Folyt. köv.)

„Múltán dicsérik János szász választófejedelem nagy állhatatosságát, amiért ő 1530-ban az ágostai birodalmi gyűlésen oly rendíthetetlenül megállott az evangéliom tiszta tana mellett. Ott mondotta, mikor a császár végső elhatározását közölték vele: „Két ut van, vagy Istent, vagy a világot kell megtagadnunk. Kiki gondolja meg, melyik vezet jó végre. Valóban nagy isteni kegyelem, hogy ez a választófejedelem a többivel, sőt a császárral szemben is oly szilárdul megállott.“

Luther.

temes tanügyi előadói állás betöltését sürgeti. A jelentésben foglalt s a közgyűlés által elfogadott javaslatok közül megemlítjük a *leányoktatási* szakosztály megalakítását s a vidéki körök megszervezését.

Az évkönyv az 1921. évi közgyűlés kivonatos ismertetésén kívül közli még Dr. Böhm Dezső tanulmányát: Uj irány a leánynevelésben, valamint Dr. Szelényi Ödönnek a német „Vándormadár” mozgalomról szóló közleményét, melyekről lapunkban már említést tettünk.

KÜLFÖLD.

Amerika. Az amerikai lutheránus egyetemes egyház központi irodája „World Service” című németnyelvű füzetet küldött Európába az európai lutheránus testvéreknek karácsonyi és ujvívi üdvözlétül. A csinos kiállítású füzet előszavában rövid ismertetést ad az amerikai egyházról.

Dr. Morehead tanár képét hozza azután és egy cikket „Dr. Morehead visszatérése Európába” címmel.

Még két érdekes képét látunk benne. Az egyik 8—13 éves fiúcskákát ábrázol sajtáságos uniformisban hatalmas trombitákkal és dobokkal. Nagyobb a hangszer, mint a mestere. Megtudjuk az alatta álló szövegből, hogy a Wartburg árvaház zenekara. Gyakran lép fel New-Yorkban, Philadelphiában és Amerika többi nagyvárosaiban. Az árvaház egyszersmind földmivesiskola is. Tizenöt pompás épületből áll farokkal és kertekkel. 300 árva lakja. A másik képen fekete ruhás ifjakat és leányokat látunk fehér karingben. „Olaf lutheránus énekkar” a neve e különös öltözetű társaságnak. Koncert-körutat tesz a nagyobb városokba, a New-Yorki operában is koncertezett. Kar-nagya, Christiansen tanár, egész életét az egyházi zenének szenteli. Tizenöt éve áll fenn a kar s egyike Amerika legjobb énekkarainak.

A World Service tanulságosabb közleményeiről még megemlékezünk.

Németország. Hogy Németországban is mennyire dominál a zsidóság, arra nézve ijesztő statisztikát közöl egy Amerikában megjelenő német lap „A zsidó befolyás Németországban” című cikk keretében, megjegyezve, hogy ezen adatok ma még helyesbítésre szorulnának — a zsidóság javára! — miután azóta a zsidók százezrei vándoroltak be Németországba. Ime néhány sokatmondó szám. Már jóval a háború előtt egy német orvosra nyolc zsidó orvos esett, míg az ügyvédek 43 százaléka zsidó volt. A háború alatt a hadifém r.-t.-ban 87, a hadibőr r.-t.-ban 98 százalék zsidó ült, utóbbi a részvényeseknek 100 után 2640 osztalékot fizetett. A forradalmi végrehajtótanácsban 17 százalék némettel szemben 83 százalék zsidót találunk. A többségi szocialisták vezetőinek 18, a független szocialisták vezéreinek 65, a kommunisták főkomposainak 87 százaléka zsidó. A német sajtó 5 százaléka német, 35 százaléka zsidó vezetésű, 60 százaléka pedig zsidó befolyás alatt áll. A berlini egyetem 202 docense közül 150 zsidó. A mai Németországban különösképp zsidókézen vannak: a részvénytársaságok, régiségkereskedés, bankok, börtörök, fémkereskedés, költészet, nagykereskedés, gabonakereskedés, takarmánykereskedés, műkereskedés, kritika, mozi, festészet, divat, pornografikus irodalom, zene, lisztkereskedés, orvostudomány, sajtó, jogtudomány, kormányzás, iskolák, szeszkereskedés, távirati irodák, színház, egyetemek, állatkereskedés, áruházak, biztosítás, cigarettaiipar. Az uzsora miatt megbüntetett egyének kilenczede zsidó volt. — Mintha nem is külföldi rovatot olvasnánk!

Baltikum. Rigában emlékoszlopot emeltek azon evang. lelkesek emlékére, akik a balti tartományokban 1918—1919-ben a bolsevik rémuralom idején vértanúhalált haltak. Az emlékoszlop a vértanúk neveit viseli és bibliai mondásokat. — Példájuk tanítson minket is Istennek tetsző életre, bátor hitvallásra, mindhalálig való hűségre.

Adakozzunk az „Evangélikusok Lapja” fenntartására.

Lapunk javára újabban a következő adományok folytak be kiadónivalunkba:

Saxlehner Andor Bpest 100, Markovits Mariska Bpest 40, Bariss Árpád Bpest 40, Zsilák Mihály Békéscsaba 40, özv. Hanna Károlyné Bpest 40, Szokolóczy József Bpest 45, Pirl Károly Szend 40, özv. Kanitz Gézané Budapest 40, Nádosy Imréné Bpest 40, báró Radvánszky Albert Bpest 240, Csuka Lajos Bpest 40, Füredi Iván Oros-háza 40, Kovaltsik Béla Gyömrő 20, Krivoss Árpád Budapest 40, Blaskovich Andor Bpest 40, Font Henrik Soltvadkert 40 K.

Midőn az adakozóknak köszönetünket fejezzük ki, reméljük, hogy a jó példa másokat is arra fog készíteni, hogy beveteleinket önkéntes adományaikkal is gyarapítsák.

Könyvek és folyóiratok.

Kintzlerné Scholtz Inez szindarabja. Iskolai előadásra nagyon alkalmas, hatásos, paedagogiai szempontból igen ajánlatos szindarabokat irt **Kintzlerné Scholtz Inez**. Evang. hittestvéreinknek különösen ajánljuk „Luther” című darabját, melyet vallásos alkalmakon nagy sikerrel előadtak több helyen. „Párizs rózsája” c. darabja a Légrády testvérek kiadásában kapható, Vilmos császár-ut 78 Tóbbi darabját a Deák-téri evang. polgári leányiskola igazgatója bocsájta rendelkezésre. Megjegyezzük, hogy Kintzlerné megszálított területen lakik.

A „Független Szemle” januári száma következő változatossá és időszerű tartalommal jelent meg: 1. A demokrácia Magyarországon, **Méhely K. 2.** A vallási fejlődés útja, **Czakó A. 3.** A magyar szabadelvűség küzdelmei, **Esszetai Hémár. 4.** Társadalmi megújulás, **György I. 5.** Kármán Mór kiadatlan leveleiből. 6 A pénz lelke, **Ilava M. 7.** Világvallás és világtestvériség felé, **György I.** Jegyzetek. Könyvekről. A folyóirat előfizetési ára félévre 150 K. Szerkesztőség és kiadóhivatal Budapest, VIII., Baross-u. 3.

A Debreceni I. elkészíti Tár januári számában **Dr. Szlávik Mátyás Rein** ethikai könyvét, **Dr. Szelényi Ödön Schmidt** Józsefnek Buddha élete, tana, egyháza című művét ismerteti. Utóbbi mű a buddhizmust eredeti források alapján szigorú tudományossággal tárgyalja. Elismerő kritika kíséri **Dr. Révész Imréné** a keresztény egységről tartott s az Egyesült Ker. Nemzeti Liga által kiadott négy prédikációját. A füzet továbbá több egyházi beszédet és biblia-magyarozatot közöl, melyek közül **Hegyaljai Kiss Géza** esketési beszéde és **Szombathy Imre** biblia-magyarozata kiválóan sikerültek.

A **Herba** című ipari-, gyógy- és kertgazdasági növények termesztésével, gyűjtésével, feldolgozásával és értékesítésével, foglalkozó szaklap, amelyet **Dr. Darvas Ferenc**, a magyar kir. Földművelésügyi Miniszterium Gyógy- és Ipari-Növény Forgalmi Iroda igazgatója szerkeszt, decemberi száma most jelent meg. Rendkívül értékes tartalommal. A lap külön foglalkozik a nagyobb tudományos és szakirányú közleményekkel, külön rovatban a kertgazdaság és kereskedelemre vonatkozó cikkeivel. Az egész lap szakszerű összeállítású meggyőző mindenkit arról, hogy e lap előírt hivatásának megfelel. A lap most lép V. évfolyamába, amikor is figyelmébe ajánljuk a t. érdeklődő olvasóinknak. A lap decemberi számának főbb cikkei: **Dr. Magyary Kossa Gyulától** „A hazai növények orvosi használata”, **Dr. Darvas Ferencről** „Az ópiumtermesztés kérdéséről”, **Dr. Györffy Istvántól** „A hazai festőnövények s a velük való népies festési módok”, **Dános Bélától** „A mezei katáng termesztése”, **Szemere Lászlótól** „Az ehető gombák gyűjtése, szárítása és értékesítése”. A kertgazdasági rovatban: **Szász Nándortól** „Magyarország gyümölcsészet”, **Kadocsa Gyulától** „A gyomirtás s a konyhakerti kártevők” címmel stb. hosszabb cikkeket közöl. Érdeklődőknek mutatványszámot szívesen küld a „Herba” kiadóhivatala Budapest, VI., Izabella-utca 71. sz.

A Cél januári számában **Altenburger Gyula** „Zsidók és angolok” címen a zsidókérdést már Angliában is égetőnek mondja. **Kiss Sándor** a bolsevizmust megalapozó